

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės**Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės**

Slovėnija

1 Ka iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Tėvų pareigos – teisinis ryšys, reglamentuojamas **šeimos teise**. Santykiai atsiranda gimus vaikui arba nustačius tėvystę ar motinystę. Slovėnijos teisės sistemoje nustatyta, kad nesusituokusiems tėvams gimę vaikai turi tokias pačias teises ir pareigas, kokias turi susituokusiems tėvams gimę vaikai. Slovėnijos teisėje taikoma „visiško įvaikinimo“ sistema – tai reiškia, kad įvaikintų ir biologinių vaikų teisės ir pareigos vienodos.

Teisinis pagrindas nustatytas **Slovėnijos konstitucijos (Ustava Republike Slovenije) 54 straipsnyje**, pagal kurį tėvai turi teisę ir pareigą išlaikyti savo vaikus, juos lavinti ir auginti. Ši teisė ir pareiga gali būti panaikinama arba apribojama tik dėl įstatyme išvardytų priežasčių, siekiant apsaugoti vaiko interesus. Nesusituokusiems tėvams gimę vaikai turi tokias pačias teises ir pareigas, kokias turi susituokusiems tėvams gimę vaikai.

Tėvų pareigos yra visas teisių ir pareigų rinkinys – tėvai pagal galimybes turi sudaryti sąlygas, kuriomis būtų užtikrinamas visapusiškas vaiko lavinimas. Tėvų pareigas bendrai įgyvendina abu tėvai (Šeimos kodekso [slovėn. *Družinski zakonik*] 6 straipsnis).

Tėvai turi saugoti savo vaiko interesus bet kokiaje su vaiku susijusioje veikloje ir augindami vaiką gerbti jo asmenį, individualumą ir orumą. Tėvai visų kitų asmenų atžvilgiu turi pirmenybę globoti vaiką ir atsakingai siekti vaiko interesų. Laikoma, kad tėvai siekia vaiko interesų, jeigu jie, atsižvelgdami visų pirma į vaiko asmenybę, amžių, raidos lygį ir pageidavimus, patenkina vaiko materialinius, emocinius ir psichosocialinius poreikius – elgiasi taip, kad matyti jų globa ir atsakomybė vaiko atžvilgiu, suteikia vaikui tinkamų patarimų ir skatina jo vystymąsi (Šeimos kodekso 7 straipsnis).

Tėvams tenka pagrindinė ir vienoda atsakomybė už vaiko globą, jo ugdymą ir lavinimą. Pagrindinis jų rūpestis yra vaiko interesai ir valstybė jiems turi padėti vykdyti savo, kaip tėvų, pareigas.

Tėvų pareigos apima tėvų teises ir pareigas, susijusias su vaiko gyvenimu ir sveikata, ugdymu, apsauga, globa, priežiūra ir lavinimu, taip pat jų teises ir pareigas, susijusias su atstovavimu vaikui, jo išlaikymu ir vaiko turto valdymu. Kompetentinga institucija Šeimos kodekse nustatytais sąlygomis gali apriboti vieno arba abiejų tėvų pareigų vykdymą arba iš vieno arba abiejų tėvų atimti teisę vykdyti tėvų pareigas.

Tėvai turi rūpintis savo vaiko gyvybe ir sveikata ir jį saugoti, auklėti, auginti ir prižiūrėti. Jie turi suteikti savo vaikui sveiko augimo ir subalansuoto asmeninio tobulėjimo sąlygas, padėti jiems išsiugdyti gebėjimą savarankiškai gyventi ir dirbti, privalo išlaikyti savo vaiką pagal Šeimos kodekso nuostatas ir pagal galimybes užtikrinti, kad vaikas galėtų mokytis ir lavintis pagal savo gebėjimus, talentus ir pageidavimus (Šeimos kodekso 135, 136 ir 137 straipsniai).

Vaikas turi teisę palaikyti ryšį su abiem tėvais, o abu tėvai turi teisę palaikyti ryšį su vaiku (Šeimos kodekso 141 straipsnis).

Tėvų **teisinės prievolės** savo vaikui nustatytos Prievolių kodekso (*Obligacijski zakonik*) 142 straipsnyje. Tėvai privalo atlyginti jaunesnio nei septynerių metų amžiaus vaiko padarytą žalą trečiajai šaliai, neatsižvelgiant į tai, ar jie atsakingi už padarytą žalą. Tėvai privalo atlyginti vyresnio nei septynerių metų amžiaus nepilnamečio vaiko padarytą žalą trečiajai šaliai, nebent jie gali įrodyti, kad jie neatsakingi už padarytą žalą.

Šeimos kodekso 145 straipsniu reglamentuojamas **atstovavimas** vaikui jam palaikant ryšius su išoriniu pasauliu. Jeigu teisės aktuose nenustatyta kitaip (pavyzdžiui, jeigu vaikui nėra paskirta globa), vaikui atstovauja jo tėvai. Jei reikia nepilnamečiam vaikui pristatyti tam tikrą daiktą arba jam suteikti tam tikrą informaciją, daiktą priimti arba informaciją suteikti gali bet kuris iš tėvų. Jeigu tėvai negyvena kartu, šį veiksmap atlieka tas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, arba tas iš tėvų, kuris yra nurodytas teisiniame susitarime arba sprendime dėl bendros globos pagal Šeimos kodekso 139 straipsnį (Šeimos kodekso 145 straipsnis).

Vaiko turtą valdo vaiko tėvai, gindami vaiko interesus. Tėvai vaiko turto duodamas pajamas gali naudoti visų pirma vaiko išlaikymui, ugdymui ir lavinimui, taip pat būtiniesiems šeimos poreikiams, jeigu jie patys neturi pakankamai lėšų (Šeimos kodekso 147 ir 148 straipsniai).

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvams tenka pagrindinė ir vienoda atsakomybė už vaiko globą, jo ugdymą ir lavinimą. Pagrindinis jų rūpestis yra vaiko interesai (Šeimos kodekso 135 straipsnis).

Tėvai tėvų valdžią vykdo bendru sutarimu, atsižvelgdami į vaiko interesus. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras (slovėn. *center za socialno delo*) jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Jeigu tėvai negyvena kartu ir jiems nenustatyta bendra vaiko globa, jie bendru sutarimu ir atsižvelgdami į vaiko interesus priima sprendimą klausimais, turinčiais didelę reikšmę vaiko vystymuisi. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis.

Tas iš tėvų, kuriam paskirta vaiko globa, priima sprendimą su vaiko kasdieniu gyvenimu susijusiais klausimais ir dėl nuolatinės gyvenamosios vietos, jeigu tai neturi neigiamo poveikio dalykams, turintiems didelę reikšmę vaiko vystymuisi.

Tais atvejais, kai tėvai negali susitarti klausimais, turinčiais didelę reikšmę vaiko vystymuisi, sprendimą priima teismas.

Jeigu vienas iš tėvų negali vykdyti tėvų pareigų, jas savarankiškai vykdo kitas iš tėvų.

Vienam iš tėvų mirus arba jeigu jis nežinomas, arba jeigu iš to asmens atimta teisė vykdyti tėvų pareigas, tėvų pareigas vykdo kitas iš tėvų (Šeimos kodekso 151 straipsnis).

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Tėvai visų kitų asmenų atžvilgiu turi pirmenybinę teisę ir pareigą ginti vaiko teises ir interesus. Jeigu tėvai nesinaudoja šiomis teisėmis ar nevykdo šių pareigų arba negina vaiko interesų, valstybė imasi priemonių vaiko teisėms ir interesams apsaugoti (toliau – priemonės vaiko interesams apsaugoti). Priemonių vaiko interesams apsaugoti gali būti imamas tol, kol vaikas įgyja visišką veiksnumą sudaryti sandorius, nebent Šeimos kodekse numatyta kitaip (Šeimos kodekso 154 straipsnis).

Teismas gali paimti vaiką iš tėvų ir apgyvendinti jį pas kitą asmenį, globėją arba globos įstaigoje, jeigu vaikui kyla pavojus ir jeigu paėmimas yra vienintelis būdas pakankamai apsaugoti vaiko interesus, taip pat jeigu iš bylos aplinkybių matyti, kad tėvai po tam tikro laiko galės vėl prisiimti atsakomybę už vaiko globą ir auginimą (Šeimos kodekso 174 straipsnis).

Teismas taip pat gali nuspręsti apgyvendinti vaiką globos įstaigoje, jeigu jam kyla psichosocialinių problemų – elgesio, emocinių, mokymosi ar kitų vystymosi sunkumų, jeigu vaikui ar kitiems vaikams šeimoje kyla pavojus ir jeigu apgyvendinant vaiką globos įstaigoje įmanoma apsaugoti vaiko interesus arba kitų šeimos vaikų interesus (Šeimos kodekso 175 straipsnis).

Vaiką gali globoti įtėvis. Vaikas gali būti atiduodamas įvaikinti tik tuo atveju, jeigu tėvai po vaiko gimimo socialinių paslaugų centre arba teisme sutiko su įvaikinimu. Jaunesnio nei aštuonių savaičių vaiko atžvilgiu sutikimas turi būti dar kartą patvirtinamas, kai vaikui sueina aštuonios savaitės. Jeigu sutikimas nepatvirtinamas, jis neturi teisinės galios. Sutikimo neprivalo duoti tas iš tėvų, kuriam yra atimta teisė vykdyti tėvų pareigas arba kuris yra nuolat nepajėgus išreikšti savo pageidavimų. Vaikai, kurių tėvai nežinomi arba metus laiko nežinoma jų gyvenamoji vieta, taip pat gali būti atiduodami įvaikinti (Šeimos kodekso 218 straipsnis). Įvaikinimu panaikinamos vaiko teisės ir pareigos tėvams ir kitiems giminaičiams, ir atvirščiai. Jeigu vaiką įvaikina vieno iš vaiko tėvų sutuoktinis arba nesantuokinis partneris, vaiko teisės ir pareigos minėtam iš tėvų ir jo giminaičiams nepanaikinamos, ir atvirščiai (Šeimos kodekso 220 straipsnis).

Tėvų pareigų suteikimas giminaičiui yra naujas Šeimos kodekse įtvirtintas vaiko globos institutas. Šį institutą galima taikyti tik vaikui, kurio abu tėvai yra mirę. Jeigu tai atitinka vaiko interesus, teismas gali suteikti tėvų pareigas giminaičiui, kuris nori prisiimti atsakomybę už vaiką ir atitinka Šeimos kodekse išdėstytas įvaikinimo sąlygas. Šeimos kodekse nurodyta, kas tokiais atvejais laikytinas giminaičiu: iki antros eilės tiesiosios kraujo giminytės linijos arba iki ketvirtos eilės šoninės giminytės linijos ryšiu su vaiku susijęs asmuo. Asmuo, kuriam suteiktos tėvų pareigos, įgyja tas pačias teises ir pareigas, kokias būtų turėję vaiko tėvai, ir tampa teisiniu vaiko atstovu. Asmuo, kuriam suteiktos tėvų pareigos, turi vaiką išlaikyti. Jeigu tėvų pareigas planuojama suteikti dviem giminaičiams, kurie yra susituokę arba vienas su kitu palaiko nesantuokinį ryšį, arba giminaičiui ir jo sutuoktiniui arba nesantuokiniam partneriui, kurie atitinka sąlygas, tėvų pareigos suteikiamos abiem partneriams ir negali būti suteikiamos tik vienam (Šeimos kodekso 231 straipsnis).

Teismas skiria globėją vaikui, kuris neturi tėvų arba kuriuo tėvai nesirūpina, ir perduoda vaiką to globėjo globai (Šeimos kodekso 257 straipsnis). Socialinių paslaugų centras arba teismas skiria vaikui specialų („kolizinį“) globėją (slovėn. *kolizijski skrbnik*), kai vaiko tėvai vykdo tėvų pareigas, bet jų interesai prieštarauja vaiko interesams, arba kai globos atveju vaiko interesai prieštarauja globėjo interesams (Šeimos kodekso 269 straipsnis).

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateišje klausimas?

Kartu negyvenantys ar išsiskirti ketinantys tėvai turi susitarti dėl savo vaikų globos, atsižvelgdami į savo vaikų interesus. Jie gali susitarti toliau bendrai globoti savo vaikus, paskirti globą vienam iš tėvų arba pasiskirstyti vaikus. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Jeigu tėvai pasiekia susitarimą dėl globos teisių, jie gali siūlyti pasirašyti teisminį susitarimą. Jeigu teismas nustato, kad susitarimas neatitinka vaiko interesų, jis prašymą atmeta. Jeigu tėvams nepavyksta dėl globos teisių susitarti tarpusavyje, klausimą sprendžia teismas. Be to, teismas, remdamasis Šeimos kodekso nuostatomis, gali savo iniciatyva nuspręsti dėl kitų priemonių vaiko interesams apsaugoti. Priimdamas sprendimą dėl globos teisių, teismas taip pat visada išsprendžia klausimą dėl tėvų turimų bendrų vaikų išlaikymo ir dėl matymosi su atitinkamais tėvais tvarkos nustatymo, kaip numatyta Šeimos kodekse. Teismas priima naują sprendimą dėl globos teisių, jeigu tai būtina pasikeitus aplinkybėms arba vadovaujantis vaiko interesais (Šeimos kodekso 138 straipsnis).

Pripažinęs santuoką negaliojančia, pagal šį įstatymą teismas taip pat priima sprendimą dėl tėvų turimų bendrų vaikų globos ir išlaikymo ir dėl vaikų matymosi su atitinkamais tėvais. Prieš tai teismas turi nustatyti, kaip geriausia užtikrinti vaiko ar vaikų interesus (Šeimos kodekso 98 straipsnis).

Jeigu tėvai negyvena kartu ir jiems nenustatyta bendra vaiko globa, jie bendru sutarimu ir atsižvelgdami į vaiko interesus priima sprendimą klausimais, turinčiais didelę reikšmę vaiko vystymuisi. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Tas iš tėvų, kuriam paskirta vaiko globa, priima sprendimą su vaiko kasdieniu gyvenimu susijusiais klausimais ir dėl nuolatinės gyvenamosios vietos, jeigu tai neturi neigiamo poveikio dalykams, turintiems didelę reikšmę vaiko vystymuisi (Šeimos kodekso 151 straipsnis).

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Kartu negyvenantys ar išsiskirti ketinantys tėvai turi susitarti dėl savo vaikų globos, atsižvelgdami į savo vaikų interesus. Jie gali susitarti toliau bendrai globoti savo vaikus, paskirti globą vienam iš tėvų arba pasiskirstyti vaikus. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Jeigu tėvai pasiekia susitarimą dėl globos teisių, jie gali siūlyti pasirašyti teisminį susitarimą. Jeigu teismas nustato, kad susitarimas neatitinka vaiko interesų, jis prašymą atmeta. Jeigu tėvams nepavyksta dėl globos teisių susitarti tarpusavyje, klausimą sprendžia teismas (Šeimos kodekso 138 straipsnis). Teisiniame susitarime arba teismo sprendime dėl bendros globos turi būti nurodyta vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, kuris iš tėvų turi priimti vaikui skirtą korespondenciją, ir vaiko išlaikymas (Šeimos kodekso 139 straipsnis).

Kartu negyvenantys ar išsiskirti ketinantys tėvai, taip pat kartu gyvenantys tėvai susitaria dėl savo bendrų vaikų išlaikymo. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Jeigu tėvams nepavyksta tarpusavyje susitarti dėl savo bendrų vaikų išlaikymo, klausimą sprendžia teismas (Šeimos kodekso 140 straipsnis).

Vaikas turi teisę palaikyti ryšį su abiem tėvais, o abu tėvai turi teisę palaikyti ryšį su vaiku. Matymosi su vaiku tvarka nustatoma laikantis vaiko interesų. Tas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena ir kuriam suteiktos vaiko globos teisės, arba trečiasis asmuo, su kuriuo vaikas gyvena, turi susilaikyti nuo bet kokio veiksmo, kuriuo vaikui trukdoma arba dėl kurio vaikas neturi galimybės matytis su tėvais, ir turi stengtis raginti vaiką išsiugdyti tinkamą požiūrį į matymąsi su kitu iš tėvų ar abiem tėvais. Tas iš tėvų, kuris matosi su vaiku, privalo susilaikyti nuo bet kokio veiksmo, kuriuo trukdoma matytis su vaiku ir vaiką globoti bei auklėti.

Kartu negyvenantys ar išsiskirti ketinantys tėvai susitaria dėl matymosi su vaikais tvarkos. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Jeigu tėvai pasiekia susitarimą dėl globos teisių, jie gali siūlyti pasirašyti teisminį susitarimą. Jeigu teismas nustato, kad susitarimas neatitinka vaiko interesų, jis prašymą atmeta. Jeigu tėvams nepavyksta tarpusavyje susitarti dėl matymosi su vaikais tvarkos, klausimą sprendžia teismas (Šeimos kodekso 141 straipsnis).

Vaikas taip pat turi teisę palaikyti ryšius su kitais asmenimis, kurie yra šeimos nariai ir su kuriais vaikas palaiko artimesnius asmeninius ryšius, nebent tai prieštarauja vaiko interesams. Laikoma, jog šie asmenys – tai visų pirma vaiko seneliai, broliai ir seserys, pusbroliai ir pusseserės, ankstesni globėjai ir vieno iš tėvų ar kito iš tėvų ankstesnis arba dabartinis sutuoktinis ar nesantuokinis partneris. Dėl ryšių palaikymo turi susitarti vaiko tėvai, vaikas (jeigu vaikas yra pajėgus suprasti susitarimo svarbą) ir pirmiau paminėti asmenys. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Susitikimų dažnumas ir pobūdis turi atitikti vaiko interesus. Jeigu tėvai pasiekia susitarimą dėl matymosi su vaikais tvarkos, tėvai, vaikas ir pirmiau paminėti asmenys gali siūlyti pasirašyti teisminį susitarimą. Jeigu teismas nustato, kad susitarimas neatitinka vaiko interesų, jis prašymą atmeta. Jeigu tėvams, vaikui ir šio straipsnio pirmoje dalyje paminėtiems asmenims nepavyksta tarpusavyje susitarti, klausimą dėl matymosi su vaikais tvarkos sprendžia teismas (Šeimos kodekso 142 straipsnis).

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Prieš teikdami prašymą teismui nuspręsti dėl vaiko globos teisių ir išlaikymo, dėl vaiko matymosi su tėvais ar su kitais asmenimis tvarkos arba dėl klausimų, susijusių su tėvų pareigų, turinčių didelę reikšmę vaiko vystymuisi, vykdymu, tėvai apsilanko išankstinėje konsultacijoje socialinių paslaugų centre, nebent vienas iš tėvų yra psichiškai neveiksnius arba vienas iš sutuoktinių gyvena užsienyje, arba jo buvimo vieta ar gyvenamoji vieta nežinoma.

Jeigu sprendžiamas matymosi su kitu asmeniu klausimas, prieš pateikiant prašymą konsultacijoje turi dalyvauti tas kitas asmuo ir vaikas (jeigu teisės matytis su tuo asmeniu prašo vaikas).

Išankstinės konsultacijos paskirtis – atkreipti tėvų arba kito asmens dėmesį į būtinumą rūpinantis ryšiais su vaiku apsaugoti vaiko interesus, į teigiamą draugiško santykių sureguliuavimo poveikį vaikui ir į mediacijos paskirtį.

Konsultacija taip pat turi įvykti prieš teikiant prašymą priimti naują sprendimą bet kuriuo iš šio straipsnio pirmoje dalyje nurodytų klausimų.

Tėvai arba pirmiau paminėti asmenys išankstinėje konsultacijoje dalyvauja be atstovų. Sutinkant tėvams arba pirmiau paminėtiems asmenims, po išankstinės konsultacijos socialinių paslaugų centras gali suteikti mediacijos procedūrą. Šie asmenys taip pat gali dalyvauti kitų paslaugų teikėjų vykdomame mediacijos procese (Šeimos kodekso 203 straipsnis).

Mediacija gali įvykti iki teismo proceso, jo metu arba jam pasibaigus, ja, be kita ko, gali būti padedama sureguliuoti asmeninius ir turinius santykius.

Mediacija dažniausiai atliekama iki teismo proceso pradžios, siekiant parengti prašymą nutraukti santuoką abiejų sutuoktinių bendru sutikimu arba pasiūlymą sudaryti teisminį susitarimą dėl vaiko globos teisių, išlaikymo ir matymosi su tėvais ar kitais asmenimis tvarkos, arba dėl tėvų pareigų, turinčių didelę reikšmę vaiko vystymuisi. Mediacija teismo proceso metu atliekama pagal įstatymą, kuriuo reglamentuojamas alternatyvus ginčų sprendimas. Net jeigu proceso šalys arba dalyviai susitarė kreiptis mediacijos, teismas gali atmesti šį prašymą ir gali netaikyti teismo proceso, jeigu procese, kuriame dalyvauja vaikas, teismas nusprendžia, kad proceso sustabdymas neatitiktų vaiko interesų (Šeimos kodekso 205 straipsnis).

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teismas gali nuspręsti, kad vienam iš tėvų bus paskirta visų vaikų globa, vaikai bus paskirstyti tėvams arba abiem tėvams bus nustatyta bendra vaikų globa. Be to, teismas, remdamasis Šeimos kodekso nuostatomis, gali savo iniciatyva nuspręsti dėl kitų priemonių vaiko interesams apsaugoti. Priimdamas sprendimą dėl globos teisių, teismas taip pat visada išsprendžia klausimą dėl tėvų turimų bendrų vaikų išlaikymo ir dėl matymosi su atitinkamais tėvais tvarkos nustatymo, kaip numatyta Šeimos kodekse. Teismas priima naują sprendimą dėl globos teisių, jeigu tai būtina pasikeitus aplinkybėms arba vadovaujantis vaiko interesais (Šeimos kodekso 138 ir 139 straipsniai).

Teismas taip pat sprendžia dėl vaiko išlaikymo ir ryšių su juo palaikymo (Santuokos ir šeimos santykių įstatymo [slovėn. *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih*] 105a, 106 ir 106a straipsniai).

Sprendimą dėl matymosi su vaiku tvarkos teismas priima visų pirma vadovaudamasis vaiko interesais. Jeigu vienas iš tėvų, su kuriuo vaikas gyvena, neleidžia vaikui matytis su kitu iš tėvų ir matymosi su kitu iš tėvų negalima užtikrinti netgi padedant socialinių paslaugų centro specialistui, teismas kito iš tėvų prašymu gali nuspręsti atimti globos teises iš to iš tėvų, kuris neleidžia vaikui matytis su kitu iš tėvų, ir patikėti vaiką kitam iš tėvų, jeigu teismas mano, kad kitas iš tėvų sudarys sąlygas vaikui matytis su pirmuoju iš tėvų, ir jeigu tai yra vienintelis būdas, kuriuo galima apsaugoti vaiko interesus. Teismas priima naują sprendimą dėl tėvų matymosi su vaikais tvarkos, jeigu tai būtina pasikeitus aplinkybėms ir vadovaujantis vaiko interesais (Šeimos kodekso 141 straipsnis). Teismas gali panaikinti arba apriboti teisę matytis su vaiku, jeigu tai reikalinga siekiant apsaugoti vaiko interesus (Šeimos kodekso 173 straipsnis). Spręsdamas dėl globos teisių ir vaiko išlaikymo, matymosi su vaiku tvarkos, tėvų pareigų vykdymo ir tėvų pareigų suteikimo giminaičiui, teismas taip pat atsižvelgia į vaiko nuomonę, kurią išreiškia pats vaikas arba asmuo, kuriuo vaikas pasitiki ir kurį pasirinko pats vaikas, jeigu vaikas yra pajėgus suprasti pateikiamos nuomonės svarbą ir pasekmes. Vaiko interesų klausimu teismas atsižvelgia į socialinių paslaugų centro nuomonę, kai tokia nuomonė gaunama pagal ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymą (Šeimos kodekso 143 straipsnis).

Nustatydamas vaikui mokėtino išlaikymo sumą, teismas privalo atsižvelgti į vaiko interesus ir nustatyti tokią išlaikymo sumą, kokios pakaktų tinkamam vaiko fiziniams ir psichiniams vystymuisi užtikrinti. Išlaikymo išmokomis turi būti padengiamos vaiko pragyvenimo išlaidos, visų pirma būsto, maisto, drabužių, avalynės, priežiūros ir apsaugos, išsilavinimo, mokymosi mokykloje, laisvalaikio veiklos, pramogų ir kitų konkrečių poreikių išlaidos (Šeimos kodekso 190 straipsnis).

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Jeigu tėvai negyvena kartu ir jiems nenustatyta bendra vaiko globa, jie bendru sutarimu ir atsižvelgdami į vaiko interesus priima sprendimą klausimais, turinčiais didelę reikšmę vaiko vystymuisi. Jeigu jie negali patys susitarti kuriuo nors klausimu, socialinių paslaugų centras jiems padeda tai padaryti. Jie savo pageidavimu taip pat gali naudotis mediatoriaus paslaugomis. Tas iš tėvų, kuriam paskirta vaiko globa, priima sprendimą su vaiko kasdieniu gyvenimu susijusiais klausimais ir dėl nuolatinės gyvenamosios vietos, jeigu tai neturi neigiamo poveikio dalykams, turintiems didelę reikšmę vaiko vystymuisi. Tais atvejais, kai tėvai negali susitarti klausimais, turinčiais didelę reikšmę vaiko vystymuisi, sprendimą priima teismas (Šeimos kodekso 151 straipsnis).

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Tai reiškia, kad abu tėvai yra vienodai atsakingi už vaiko ugdymą ir lavinimą ir abu turi toliau rūpintis vaiku.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridunami prie pareiškimo?

Dalykinė jurisdikcija nagrinėti šias bylas priklauso apygardų teismams (*okrožna sodišča*) (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo [slovėn. *Zakon o nepravdnem postopku*] 10 straipsnis).

Bendrąją **teritorinę jurisdikciją** turi teismas, kurio veiklos teritorijoje yra asmens, prieš kurį buvo pateiktas prašymas, nuolatinė gyvenamoji vieta arba buveinė. Kai teismas procesą pradeda savo iniciatyva, bendrąją teritorinę jurisdikciją turi teismas, kurio veiklos teritorijoje yra asmens, kurio atžvilgiu vykdomas procesas, nuolatinė gyvenamoji vieta. Jeigu procese dalyvauja tik vienas dalyvis, bendrąją teritorinę jurisdikciją turi teismas, kurios veiklos teritorijoje yra bylos dalyvio nuolatinė gyvenamoji vieta arba buveinė. Jeigu bylos dalyvis nuolatinės gyvenamosios vietos Slovėnijoje neturi, bendroji teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal laikinąją gyvenamąją vietą. Be to, jeigu bylos dalyvis nuolatinės gyvenamosios vietos Slovėnijoje neturi, bendroji teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal laikinąją gyvenamąją vietą. Be to, jeigu bylos dalyvis turi ne tik nuolatinę gyvenamąją vietą, bet ir laikinąją gyvenamąją vietą kitoje vietovėje ir jeigu, atsižvelgiant į aplinkybes, gali būti daroma prielaida, kad jis ten gyvens ilgesnį laiką, bendroji teritorinė jurisdikcija priklauso teismui, kurio veiklos teritorijoje yra bylos dalyvio laikinoji gyvenamoji vieta. Jeigu priimti sprendimą yra kompetentingas Slovėnijos teismas ir neįmanoma nustatyti, kuris Slovėnijos teismas turi bendrąją teritorinę jurisdikciją, bendrąją teritorinę jurisdikciją turintį teismą nustato Slovėnijos Aukščiausiasis Teismas (slovėn. *Vrhovno sodišče Republike Slovenije*) (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo 11 straipsnis).

Jeigu ginče dėl teisėto išlaikymo ieškovas yra išlaikymo reikalaujantis asmuo, jurisdikcija priklauso ne tik teismui, turinčiam bendrąją teritorinę jurisdikciją, bet ir teismui, kuriam priskirtoje teritorijoje yra ieškovo nuolatinė arba laikinoji gyvenamoji vieta. Jeigu ginče dėl teisėto išlaikymo ieškovas yra išlaikymo reikalaujantis asmuo, jurisdikcija priklauso ne tik teismui, turinčiam bendrąją teritorinę jurisdikciją, bet ir teismui, kuriam priskirtoje teritorijoje yra ieškovo nuolatinė arba laikinoji gyvenamoji vieta (Civilinio proceso įstatymo [slovėn. *Zakon o pravdnem postopku*] 50 straipsnis).

Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, pagal analogiją ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civiliniam procesui taikomos Civilinio proceso įstatymo nuostatos. Prašyme, kuris teikiamas ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civiliniame procese, turi būti aprašytas santykis arba padėtis, dėl kurios teismas turi nuspręsti, pateikti sprendimui priimti aktualūs faktai ir šių faktų įrodymai, kita informacija, kuri turi būti nurodyta kiekviename pareiškime, ir bylos dalyvių identifikaciniai duomenys, kaip nustatyta dėl ieškinių Civilinio proceso įstatyme (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo 23 straipsnis).

Proceso šalys ir kiti dalyviai savo ieškinius, skundus ir kitus pareiškimus turi teikti **slovėnų kalba arba nacionalinės bendruomenės kalba**, oficialiai vartojama teisme (Civilinio proceso įstatymo 104 straipsnis). Ieškinyje būtina pateikti konkretų prašymą ir išdėstyti pagrindinį bylos dalyką bei papildomus reikalavimus, ieškovo reikalavimą pagrindžiančius faktus, šiuos faktus patvirtinančius įrodymus, kitą informaciją, kurią būtina pateikti kiekviename ieškinyje, ir šalių identifikacinius duomenis, kaip nustatyta Civilinio proceso įstatyme (Civilinio proceso įstatymo 180 straipsnis).

Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, žyminius mokesčius būtina sumokėti teikiant prašymą pradėti procesą (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo 39 straipsnis).

Pagal Civilinio proceso įstatymą pareiškimo nagrinėjimo procedūrą sudaro ieškinio pateikimas, atsiliepimas į ieškinį, teisių gynimo priemonių nustatymas ir kiti pareiškimai, pasiūlymai arba ne byloje pateikta informacija. Pareiškimai turi būti suprantami ir juose reikia nurodyti visas teisminiam bylos nagrinėjimui reikalingas aplinkybes. Visų pirma privalo nurodyti: šalių teismą, vardus ir pavardes bei nuolatinės ar laikinąsias gyvenamąsias vietas arba įsisteigimo vietas, šalių ar jų teisiųjų atstovų ar įgaliotųjų asmenų vardus ir pavardes, ginčo dalyką ir pareiškimo turinį.

Pareiškimą privalo pasirašyti pareiškėjas, nebent to neįmanoma padaryti dėl pareiškimo formos. Pareiškėjo originaliu parašu laikomas jo ranka pasirašytas parašas arba elektroninis parašas (jis laikomas lygiavertiu ranka pasirašytam parašui). Jeigu pareiškėjas nemoka rašyti arba nesugeba pasirašyti, vietoje parašo pareiškime padedamas jo piršto atspaudas. Jeigu teismas abejoja pareiškimo autentiškumu, jis gali priimti nutartį, duodamas nurodymą patvirtinti pareiškimą sertifikuotu parašu. Tokios nutarties skųsti negalima. Jeigu pareiškime pateikiamas prašymas, atitinkama šalis privalo pareiškime nurodyti prašymą pagrindžiančius faktus ir, jeigu reikia, įrodymus (Civilinio proceso įstatymo 105 straipsnis).

Pareiškimu laikytinas rašytinis fizinės ar elektroninės formos pareiškimas. Rašytiniu pareiškimu laikomas ranka surašytas arba atspausdintas ir paties pareiškėjo ranka pasirašytas pareiškimas (fizinis pareiškimas) arba elektroninės formos pareiškimas, pasirašytas elektroniniu parašu, kuris yra lygiavertis ranka parašytam parašui (elektroninis pareiškimas). Fizinis pareiškimas siunčiamas paštu, naudojantis ryšių technologijomis, įteikiamas tiesiogiai įstaigai arba jį įteikia profesionalus pareiškimus pristatantis asmuo. Elektroninis pareiškimas teikiamas teismų informacinėje sistemoje. Informacinė sistema automatiškai nusiunčia pareiškėjui patvirtinimą, kad pareiškimas gautas. Be to, pareiškimas gali būti teikiamas naudojant iš anksto nustatytą arba kitaip parengtą formą. Nedarant poveikio kitų reglamentavimo aktų nuostatoms, elektroniniu būdu teikiamų formų turinys turi būti identiškas fiziniu būdu teikiamų pareiškimų formų turiniui (Civilinio proceso įstatymo 105b straipsnis).

Jeigu pareiškime pateikiamas prašymas, atitinkama šalis privalo pareiškime nurodyti prašymą pagrindžiančius faktus ir, jeigu reikia, įrodymus.

Pareiškimų, kuriuos reikia įteikti priešingai šaliai, turi būti pateikiama teismui tiek egzempliorių, kiek jų reikia teismui ir priešingai šaliai, ir tokia forma, kad teismas galėtų juos pristatyti. Ši taisyklė taikoma ir priedams. Priešingai šaliai siunčiami elektroniniu būdu teikiami pareiškimai ir priedai siunčiami vienu egzemplioriumi. Teismas parengia tiek elektroninių ar skenuotų kopijų, kiek jų reikia priešingai šaliai. Jeigu priešingą šalį sudaro daugiau negu vienas asmuo ir šie asmenys turi bendrą teisinį atstovą arba įgaliotąjį asmenį, pareiškimai ir priedai pristatomi visiems asmenims kartu vienu egzemplioriumi (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo 106 straipsnis).

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinto proceso tvarka?

Dėl asmens statuso ir šeimos ryšių teismas sprendžia ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civiliniame procese (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo X skyrius).

Šeimos kodekse reglamentuojamos teisminės bylos dėl tėvų ir vaikų santykių, įvaikinimo, tėvų pareigų perdavimo giminaičiams, globos šeimoje ir teisinės globos nagrinėjamos pirmenybės tvarka. Tais atvejais, kai Šeimos kodekse apibrėžta, kad kompetenciją spręsti bylas pagal šį kodeksą turi teismas, būtent apygardų teismai turi dalykinę jurisdikciją priimti sprendimus pirmąja instancija, nebent kitame įstatyme numatyta kitaip (Šeimos kodekso 14 straipsnis). Apygardos teismas sprendimus priima civilinio proceso tvarka, nebent teisės aktuose numatyta, kad jis sprendimus turėtų priimti ne ginčo tvarka. Santuokos ir šeimos santykių įstatyme reglamentuojamas bylas teismai sprendžia pirmenybės tvarka (Santuokos ir šeimos santykių įstatymo 10a straipsnis). Šeimos kodekse numatyta, kad procesuose, skirtuose vaiko interesams apsaugoti, teismas nustato laikiną draudimą, jeigu įrodoma, jog tikėtina, kad kyla grėsmė vaiko interesams (Šeimos kodekso 161 straipsnis).

Pagal Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymą laikini draudimai vaiko interesams apsaugoti Šeimos kodekse nustatytais sąlygomis nustatomi įstatyme, kuriuo reglamentuojamas reikalavimų užtikrinimas, įtvirtinta tvarka.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Taip, siekiant padengti proceso išlaidas galima gauti teisinę pagalbą. Sprendimą dėl teisinės pagalbos skyrimo priima apygardos teismo pirmininkaujantis teisėjas (Teisinės pagalbos įstatymo [Zakon o brezplačni pravni pomoči] 2 straipsnis).

Teisinė pagalba gali būti skiriama kaip teisinė konsultacija ir kitos įstatyme nustatytos teisinės paslaugos, ji gali būti teikiama dėl visų formų teisinės apsaugos užtikrinimo, visuose Slovėnijos bendrosios jurisdikcijos teismuose ir specializuotuose teismuose, Slovėnijos Konstituciniame Teisme (slovėn. *Ustavno sodišče Republike Slovenije*) bei visose Slovėnijos institucijose, įstaigose ir subjektuose, kurie yra kompetentingi nagrinėti ginčus neteisine tvarka, ir dėl reikalavimo sumokėti teismo proceso išlaidas netaikymo (Teisinės pagalbos įstatymo 7 straipsnis).

Pagal šį įstatymą teisę gauti teisinę pagalbą turi: 1) Slovėnijos piliečiai; 2) užsienio piliečiai, turintys leidimą nuolat arba laikinai gyventi Slovėnijoje, ir pilietybės neturintys asmenys (asmenys be pilietybės), kurie teisėtai gyvena Slovėnijoje; 3) kiti užsienio piliečiai laikantis abipusiškumo sąlygų arba tarptautinėse sutartyse, kurių privalo laikytis Slovėnija, nustatytais sąlygomis ir atvejais; 4) nevyriausybinių organizacijų ir asociacijų, kurios nesiekia pelno, gina viešąjį interesą ir yra įregistruotos atitinkamame registre pagal taikomus teisės aktus, ginčiuose, susijusiuose su veiklos vykdymu ginant viešąjį interesą arba siekiant jų įstatuose nurodytų tikslų; 5) kiti asmenys, kurie pagal įstatymą arba tarptautinę sutartį, kurios privalo laikytis Slovėnija, turi teisę gauti teisinę pagalbą (Teisinės pagalbos įstatymo 10 straipsnis).

Teisę gauti teisinę pagalbą turintis asmuo gali prašyti suteikti teisinę pagalbą bet kuriuo teismo proceso etapu (pvz., prasidedant neteisminiam arba teismo procesui ir bet kuriuo jau vykstančio teismo proceso etapu). Sprendžiant dėl prašymų suteikti teisinę pagalbą nustatoma pareiškėjo finansinė padėtis ir kitos šiame įstatyme apibrėžtos sąlygos (paprasčiausia teisinė pagalba) (Teisinės pagalbos įstatymo 11 straipsnis).

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip, priimti sprendimus dėl skundų, kuriais skundžiami apygardos teismo sprendimai dėl tėvų pareigų, kompetentingas aukštesnės instancijos teismas (slovėn. *višje sodišče*) (Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo 36 straipsnis). Skundas gali būti teikiamas sprendimą priėmusiame pirmosios instancijos teisme, pateikiant reikiamą kiekį egzempliorių teismui ir priešingai šaliai (Civilinio proceso įstatymo 342 straipsnis).

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prirėkti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Vykdyto procesas nustatytas Vykdyto ir ieškinių užtikrinimo įstatyme (slovėn. *Zakon o izvršbi in zavarovanju*). Jeigu įstatyme nenustatyta kitaip, dalykinė jurisdikcija leisti vykdyti sprendimus priklauso apylinkės teismui (slovėn. *okrajno sodišče*) (Vykdyto ir ieškinių užtikrinimo įstatymo 5 straipsnis).

Teismas, kuriam priklauso bendroji teritorinė jurisdikcija priimti sprendimą dėl prašymo vykdyti teismo sprendimą dėl vaiko globos ir dėl vykdyto užtikrinimo, – tai teismas, kuriam priskirtoje teritorijoje yra asmens, kuriam paskirta globa, nuolatinė arba laikinoji gyvenamoji vieta, arba teismas, kuriam priskirtoje teritorijoje yra asmens, dėl kurio pateiktas prašymas vykdyti sprendimą, nuolatinė arba laikinoji gyvenamoji vieta. Teismui, kuriam priskirtoje teritorijoje yra vaikas, taip pat priklauso bendroji teritorinė jurisdikcija priimti sprendimą dėl tiesioginio vykdyto (238e straipsnis) (Vykdyto ir ieškinių užtikrinimo įstatymo 238a straipsnis).

Pagal vykdomąjį raštą prievolė pristatyti vaiką tenka asmeniui, su kuriuo susijusi vykdyto priemonė, asmeniui, nuo kurio valios priklauso vaiko pristatymas, ir asmeniui, su kuriuo vaikas yra tuo metu, kai raštas paskelbiamas. Teismas vykdomajame rašte paskelbia, kad prievolė pristatyti vaiką taip pat galioja bet kuriam kitam asmeniui, su kuriuo vaikas yra tuo metu, kai įgyvendinama vykdyto prievolė (Vykdyto ir ieškinių užtikrinimo įstatymo 238c straipsnis).

Atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes ir siekdamas apsaugoti vaiko interesus, teismas priima sprendimą dėl to, ar sprendimo dėl vaiko globos vykdymui užtikrinti reikia skirti baudą asmeniui, su kuriuo susijęs vykdomasis raštas, arba ar reikia paimti vaiką ir jį perduoti asmeniui, kuriam paskirta vaiko globa (Vykdymo ir ieškinių užtikrinimo įstatymo 238c straipsnis).

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Teismo sprendimas dėl tėvų pareigų pripažįstamas ir vykdomas pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003. Teismas priima sprendimą ne ginčo tvarka, laikydamasis Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo nuostatų.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Prašymus paskelbti sprendimą vykdytinu kompetentingi nagrinėti visi apygardų teismai.

Teismas, paskelbęs teismo sprendimą vykdytinu, yra kompetentingas spręsti dėl teisių gynimo priemonių, nukreiptų prieš teismo nutartį, kuria tam tikras teismo sprendimas paskelbiamas vykdytinu.

Teismas priima sprendimą ne ginčo tvarka, laikydamasis Ne ginčo tvarka nagrinėjamų bylų civilinio proceso įstatymo nuostatų.

[Apygardų teismų sąrašas](#) (244 Kb)   (244 Kb)

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalis negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Pagal Tarptautinės privatinės teisės ir proceso įstatymą (slovėn. *Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku*) tėvų ir vaikų santykiai nustatomi pagal šalies, kurios piliečiai jie yra, teisę. Jeigu tėvai ir vaikai yra skirtingų šalių piliečiai, taikoma šalies, kurioje yra jų visų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė. Jeigu tėvai ir vaikai yra skirtingų šalių piliečiai ir jų nuolatinė gyvenamoji vieta yra ne toje pačioje šalyje, taikoma vaiko pilietybės šalies teisė. (42 straipsnis)

Šis tinklalapis priklauso portalui [Jūsų Europa](#).

Laukiame jūsų [atsiliepimų](#) apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Paskutinis naujinimas: 11/08/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.